

*Спеціалізованій вченій раді К 70.895.02
у Хмельницькому університеті управління та права
імені Леоніда Юзькова
29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 8*

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента

АНІКІНОЇ ГАЛИНИ ВОЛОДИМИРІВНИ

на дисертацію

СЕМЕНЮКА ОЛЕКСАНДРА СЕРГІЙОВИЧА

«Складні об'єкти права інтелектуальної власності»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.03 – цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Актуальність теми дослідження. Дисертаційне дослідження Семенюка Олександра Сергійовича «Складні об'єкти права інтелектуальної власності» виконане на актуальну тему. Невичерпний перелік об'єктів права інтелектуальної власності закріплено як у національному законодавстві так і в міжнародних нормативно-правових актах. Доволі часто до створення об'єкта права інтелектуальної власності залучаються декілька творців з різних сфер науки і мистецтва. Об'єкти, права на окремі частини яких належать різним творцям, прийнято називати складними. Особливістю складних об'єктів права інтелектуальної власності є те, що вони є єдиним цілим і, водночас, мають складну структуру – утворені з сукупності різнорідних результатів інтелектуальної діяльності. Визначення правових засад створення таких об'єктів права інтелектуальної власності має важливе теоретичне й практичне значення. Від належного отримання дозволу всіх правовласників на використання об'єктів права інтелектуальної власності, які увійдуть складовими частинами до єдиного твору, залежить правомірність їх використання.

У законодавстві відсутнє визначення складного об'єкта як окремого і самостійного результату інтелектуальної діяльності. Ряд вчених відносять їх до особливого різновиду результатів інтелектуальної праці, вказуючи на

відсутність законодавчого визначення дефініції «складний об'єкт права інтелектуальної власності». Через невизначеність чітких ознак складних об'єктів права інтелектуальної власності суб'єктам важко з'ясувати належні їм права та обов'язки, умови правомірного використання таких об'єктів.

У наукових працях не сформовано єдиного підходу щодо співвідношення таких категорій, як «складний твір» та «складений твір», не визначено чітких критеріїв їх розмежування і у законодавстві. Особливої уваги потребує вивчення порядку розпорядження складними об'єктами інтелектуальної власності, регулювання відносин між творцями, які його створювали.

Отже, слід констатувати той факт, що теоретичні напрацювання у цій царині затребувані не тільки доктриною цивільного права, права інтелектуальної власності, а й практикою.

На підставі вищезазначеного слід визнати актуальним дисертаційне дослідження на тему «Складні об'єкти права інтелектуальної власності», метою якого є на основі чинного законодавства України, узагальнення практики його застосування, зарубіжного правового регулювання, наукових поглядів визначити сутність прав на складні об'єкти інтелектуальної власності, їх ознаки, правову природу та місце серед інших результатів творчої діяльності; механізм виникнення, реалізації і захисту; надати рекомендації стосовно вдосконалення діючого законодавства спрямованого на регламентацію відносин, пов'язаних з набуттям та здійсненням правна складні об'єкти інтелектуальної власності.

За предметом дослідження обрана тема цілком відповідає проблематиці дисертаційного дослідження за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Актуальність теми підтверджується також тим, що вона виконана відповідно до плану науково-дослідної теми кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права «Правові проблеми захисту авторських та суміжних прав від контрафакції, піратства та плагіату» (державний

реєстраційний № 0112U000693), плану науково-дослідної теми кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права «Захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет: теоретичні та практичні аспекти» (державний реєстраційний № 0115U002493), а також науково-дослідної роботи кафедри права інтелектуальної власності та корпоративного права «Проблеми захисту права інтелектуальної власності в мережі Інтернет» на 2011-2017 роки як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2015 роки (державний реєстраційний № 0110U000671).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота О. С. Семенюка характеризується оптимальною, продуманою дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що підлягають науковому аналізу. Змісту дисертації притаманна методична і концептуальна цілісність, гармонійність наукового викладу, в цілому позбавленого однобічних чи категоричних висновків.

Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені у дисертації мають достатній ступінь обґрунтованості, оскільки базуються на теоретичних працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених – представників, науки цивільного права, права інтелектуальної власності. Зокрема, теоретичною основою дисертаційного дослідження є наукові праці українських і зарубіжних учених із загальнотеоретичної юриспруденції, цивільного права, права інтелектуальної власності, міжнародного приватного права, інших галузей права.

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації зроблені з використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Застосування діалектичного методу сприяло визначенню понятійно-категорійного апарату дослідження. Порівняльно-правовий метод використано при дослідженні іноземного досвіду

використання та розпорядження складними об'єктами права інтелектуальної власності та при визначенні місця складних об'єктів права інтелектуальної власності серед інших об'єктів. Метод індукції використовувався при дослідженні правової природи складних об'єктів права інтелектуальної власності шляхом обґрунтування цивільно-правової природи даного інституту. На увагу заслуговує метод дедукції, який використовувався при визначенні місця складних об'єктів права інтелектуальної власності в інформаційному суспільстві та при дослідженні правовідносин, що виникають у зв'язку із використанням та розпорядженням складними об'єктами права інтелектуальної власності. Метод аналізу використовувався при дослідженні ознак складних об'єктів права інтелектуальної власності та ознак правовідносин що виникають у зв'язку із використанням та розпорядженням складними об'єктами права інтелектуальної власності.

Комплексне використання різноманітних методів наукового дослідження дозволило дисертанту для досягнення поставленої мети виконати такі завдання: визначити поняття, ознаки та функціональне призначення складних об'єктів права інтелектуальної власності та запропонувати авторське визначення даної правової категорії; запропонувати класифікацію складних об'єктів права інтелектуальної власності; визначити місце та особливості складних об'єктів права інтелектуальної власності серед інших об'єктів, їхнє співвідношення зі складеними об'єктами; здійснити аналіз деяких нових видів об'єктів інтелектуальної власності; розкрити правові засади використання та розпорядження складними об'єктами права інтелектуальної власності в світовій практиці з метою запозичення найкращих надбань в цій сфері та вироблення напрямів реформування національних підходів до регламентації правовідносин, пов'язаних з набуттям та здійсненням прав на складні об'єкти права інтелектуальної власності; проаналізувати особливості реалізації правомочностей щодо складних об'єктів права інтелектуальної власності в Україні та надати визначення права на складні результати інтелектуальної власності; встановити місце складних об'єктів права інтелектуальної власності

в інформаційному суспільстві; окреслити перспективи розвитку складних об'єктів права інтелектуальної власності в Україні.

Структура дисертації обумовлена метою і предметом дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків, списку використаних джерел. Логічно структуровано зміст розділів роботи, в яких відображено: поняття та особливості складних об'єктів інтелектуальної діяльності, реалізація правомочностей відносно складних об'єктів права інтелектуальної власності, значення складних об'єктів права інтелектуальної власності в інформаційному суспільстві.

Обґрунтованість та достовірність запропонованих автором висновків, пропозицій та рекомендацій досягається за рахунок опрацювання належної кількості як доктринальних джерел та нормативно-правової бази (вказаний у роботі список використаних джерел містить 267 найменувань) та публікацією необхідної кількості наукових праць за темою дисертації. Відповідно до інформації, наведеної у авторефераті дисертації та безпосередньо у роботі, у тому числі в її анотації, основні результати дисертаційного дослідження викладено у 11 наукових працях: *чотири* – у наукових фахових виданнях України, *одна* – у міжнародному науковому виданні, а також у шести тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях.

В результаті проведеного дослідження дисертантом сформульовано низку висновків і положень, що мають як науковий, так і практичний інтерес. Науково-теоретичний рівень свідчить про обізнаність дисертанта у науковій проблематиці, що стосується предмета дослідження. Проведене в роботі дослідження завершується акумульованими за його результатами висновками, списком використаних джерел.

Автореферат дисертації повно та всебічно висвітлює положення дисертаційної роботи Семенюка Олександра Сергійовича «Складні об'єкти права інтелектуальної власності», поданої на захист.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у тому, що дисертація є першим в Україні комплексним науковим дослідженням складних об'єктів

права інтелектуальної власності, правовідносин пов'язаних з набуттям і здійсненням прав на зазначені об'єкти. Наукові положення та рекомендації, запропоновані автором у роботі є обґрунтованими. Позитивною рисою дисертаційного дослідження є те, що переважна більшість викладених у ньому теоретичних узагальнень та практичних пропозицій сформульовані з позицій вдосконалення законодавчих і доктринальних аспектів щодо створення, використання складних об'єктів інтелектуальної власності.

Підтримуємо позицію дисертанта щодо можливості віднесення музичного твору в якому поєднуються музичні звуки з текстом до складних творів. На думку автора, в такому випадку виникає співавторство на складний твір (с. 103-104 дис.).

Заслуговує на увагу висновок автора, що цивільно-правовою формою забезпечення належного використання складних об'єктів права інтелектуальної власності є ліцензійний договір. Умови якого повинні задовільнити інтереси кожного з творців складного об'єкту права інтелектуальної власності, забезпечувати отримання винагороди за надане право користуватися зазначеними об'єктами кожним із його творців (с. 143-144дис.).

Дисертант правильно звертає увагу, що складний твір можуть утворювати не лише об'єкти авторського права а й об'єкти промислової власності, засоби індивідуалізації товарів, робіт і послуг і товарів, нетрадиційні об'єкти права інтелектуальної власності, тощо. Наприклад бренд – це складний засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту, до якого входять торговельні марки, комерційні найменування, географічні зазначення, музичні твори, слогани, корпоративні герої, музичні логотипи та інше.

Науковий і практичний інтерес становить висновок автора про віднесення до складних об'єктів права інтелектуальної власності комп'ютерних програм. На думку дисертанта, комп'ютерна програма не може існувати без належного програмного забезпечення, тому її слід вважати комплексним складним об'єктом інтелектуальної власності.

Слід підтримати дисертанта у висновку, що до складних об'єктів права інтелектуальної власності належить також і комп'ютерна гра. Під цим поняттям слід розуміти вид мультимедійного творчого продукту, що поєднує в собі зображення (рухомі чи нерухомі), текст, музику, програмне забезпечення, створений з метою взаємодії з користувачем в межах ігрової теми. Автором зроблено висновок, оскільки при створенні комп'ютерної програми використовуються різноманітні самостійні складові, які можуть бути використані окремо від неї, вона є складним об'єктом права інтелектуальної власності (с. 166дис.).

Важливим є виділення ознак веб-сайту як певного об'єкту (результату) права інтелектуальної власності, а саме:

- це інформація, яка є певним творчим результатом права інтелектуальної власності;
- наявність суб'єктного складу – автора (творця) та інших осіб – користувачів;
- обов'язковий доступ до мережі Інтернет;
- спеціальний порядок створення, використання і розпорядження;
- це інформація, як правило, цифрового формату;
- змістом є доменне ім'я, записи та інші інформаційно-корисні повідомлення;
- наявність державного регулювання і контролю (нагляду)(с. 168-169дис.).

На увагу заслуговує визначення автором спеціальних істотних умов, договору про створення замовлення і використання комп'ютерних програм як складних об'єктів права інтелектуальної власності: можливість; визначення типів персональних комп'ютерів, для яких може бути використана комп'ютерна програма, їх кількість і місцезнаходження; права сторін на подальші модифікації і удосконалення; кількість виготовлених копій; забезпечення доступу до вихідного коду; порядок використання твору третіми

особами; терміни і порядок навчання користувача; інші (особливі) умови, які сторони визнають за необхідне передбачити в авторському договорі».

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Семенюка Олександра Сергійовича «Складні об'єкти права інтелектуальної власності», варто зазначити, що деякі його положення, як і будь-якої іншої дисертаційної роботи, є спірними і надають підґрунтя для подальшої наукової дискусії, або потребують додаткової аргументації під час публічного захисту дисертації.

1) На думку автора, ознакою яка відрізняє складні твори від складених є те, що структурні самостійні елементи складного твору є зовсім новими, такими, що не існували раніше, а елементи складеного твору є раніше відомими та їм не притаманний характер новизни, інноваційності, тощо(с. 63). Театральні вистави, кінофільми, інші аудіовізуальні твори, які автор відносить до складних творів можуть створюватися за авторськими сценаріями відомими навіть сотні а то й тисячі років, але можуть бути однією з складових частин складного твору.

2) Потребує пояснення позиція дисертанта, що однією з ознак які відрізняють складний твір від складеного твору, є особиста участь всіх учасників у створенні єдиного неподільного творчого результату у вигляді складного твору. На нашу думку, автор може надати згоду на включення об'єкта авторського право до збірки, яка є складеним твором., і так само автор може дозволити використання літературного твору для створення складного об'єкта права інтелектуальної власності (вистави, опери, балету). Таким чином особиста участь всіх авторів у створенні як складного так і складеного твору не є обов'язковою.

3) Параграф 2.3. присвячено договору як основній формі розпорядження складними об'єктами інтелектуальної власності. Автор багато уваги приділив загальним положенням про договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Варто було б зацентувати увагу саме на особливостях договорів які стосуються складних творів. Договірне

регулювання використання складних творів має особливості, адже повинно задовольняти інтереси всіх творців об'єктів інтелектуальної власності результати інтелектуальної праці яких є частинами складного твору.

4) Серед способів використання складних об'єктів інтелектуальної власності особливу увагу приділено перекладу. На думку автора, часто у наш час практикується переклад з англійської мови різних творів, перш за все наукових. Однак у кінцевому підсумку інформація виявляється неякісною, та від цього страждає споживач.

Переклад є самостійним об'єктом авторського права, і може здійснюватися лише на підставі надання дозволу на переклад автором оригінального твору. Відповідно до Статті 20.3 У «Про авторське правові суміжні права» перекладачам належить авторське право на здійснені ними переклад. Тобто, автор несе відповідальність за правильність і достовірність перекладу оригінального твору.

5) Невідомою залишається думка автора щодо визначення часових меж правової охорони складних творів. Ці твори можуть складатись з сукупності об'єктів права інтелектуальної власності які мають різний строк правової охорони. також складовими частинами складних об'єктів права інтелектуальної власності можуть бути й результати творчої праці строк правової охорони яких вже завершився. Варто було б запропонувати свою думку щодо вирішення зазначеного питання.

Слід зазначити, що викладені зауваження переважно мають дискусійний характер і викликані інтересом до цього дослідження, новизною та актуальністю питань, що розкриваються автором.

Висновок щодо рецензованого дослідження. Зміст автореферату дисертаційного дослідження Семенюка Олександра Сергійовича відображає основні положення дисертації, її структуру та отримані результати. Дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить нові теоретичні положення й висновки, результати необхідних наукових узагальнень предмета, що досліджується, практичні рекомендації,

які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що має суттєве значення для науки цивільного права та права інтелектуальної власності.

Таким чином, дисертаційне дослідження «Складні об'єкти права інтелектуальної власності» підготовлено відповідно до нормативних вимог до дисертаційних робіт, а її автор Семенюк Олександр Сергійович — згідно з п. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.03 – цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент:

**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права
Імені Леоніда Юзькова**

Г. В. Анікіна

**Підпис Г.В. Анікіної
«ЗАСВІДЧУЮ»
вчений секретар вченої ради
ХУУП імені Леоніда Юзькова**

С.В. Лозінська